

Nr 123.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående förvärvande för Östersunds hospitals räkning av visst ägområde i Mjälle by i Frösö socken av Jämtlands län; given Stockholms slott den 10 april 1915.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att av sjätte huvudtitelns allmänna besparingar ett belopp av högst 21,300 kronor må tagas i anspråk för förvärvande för Östersunds hospitals räkning av inägorna till 166/975 mantal Mjälle nr 1 litt. Ba i Frösö socken av Jämtlands län ävensom av de Kungl. Maj:t och kronan icke redan tillhöriga andelar i en vid laga skifte inom Mjälle och Öhnets byar för delägarnas gemensamma behov avsatt såg- och upplagsplats jämte tillfartsvägar, de sistnämnda i den mån de falla inom området för ovannämnda inägor.

De till ärendet hörande handlingar och karta skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Oscar von Sydow.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10
april 1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Départementschefen, statsrådet von Sydow anförde:

För Östersunds hospital är upplåtet hemskiftet till det till statsverket indragna majorsbostället $\frac{8}{13}$ mantal Öhnet nr 1 jämte $\frac{2}{13}$ mantal Mjälle nr 3 i Frösö socken av Jämtlands län. Omedelbart invid västra gränsen av detta område ligga inägorna till hemmanet $\frac{166}{975}$ mantal Mjälle nr 1 litt. Ba, vilka i övrigt begränsas i norr av landsvägen Östersund—Rödösundet, i väster av rågången mot hemmanet Mjälle litt. C och i söder av lägenheten Sjöbacken nr 1. I skrivelse den 5 mars 1915 har medicinalstyrelsen gjort framställning om förvärvande för hospitalets räkning av nämnda inägoområde.

Medicinalstyrelsens framställning.

Medicinalstyrelsen meddelar i berörda skrivelse, att ifrågavarande område, som enligt bevis av förste lantmätaren i länet omfattar en areal av 15,2114 hektar, av hemmanets ägare är avsett att styckas till byggnadstomter och att plan över den tillämnade styckningen

för vederbörlig prövning redan ingivits till Kungl. Maj:ts befallningshavande. Det torde icke lida något tvivel, yttrar medicinalstyrelsen vidare, att de genom den ifrågasatta styckningen uppkomna tomterna på grund av sin belägenhet lätt skola finna köpare, så att ett genomförande av styckningsplanen kan förutsättas komma att inom en jämförelsevis kort tidrymd medföra den verkan, att ifrågavarande, invid Östersunds hospital belägna område bliver tämligen tätt bebyggt. Denna nära förestående framtidsutsikt har syns medicinalstyrelsen ur flera synpunkter för hospitalet ganska betänklig. I detta avseende har styrelsen framhållit, att det till bebyggande ifrågasatta området är beläget på större höjd än hospitalsområdet och sluttar ned emot sistnämnda område, varför ett bebyggande av de blivande tomterna skulle medföra, att hospitalsområdet skulle komma att behäskas av det nybebyggda området, icke blott med avseende på den fria utsikten utan även i fråga om avloppsledningar, diken och övrig dränering. Ett dylikt beroende av avloppsledningar och dränering skulle, anför styrelsen, otvivelaktigt kunna bli för hospitalet synnerligen skadligt, särskilt som avloppsvattnet på grund av terrängförhållandena säkerligen komme att dragas till en genom hospitalsområdet ledande, sommartiden uttorkad bäck, ett förhållande, som för hospitalet skulle kunna medföra sanitära vådor av skilda slag, icke minst för anstaltens vattenledning.

Redan av dessa skäl har medicinalstyrelsen funnit det med hänsyn till hospitalets intresse önskvärt, att den ifrågasatta ägostyckningen och bebyggandet av ifrågavarande hemmansområde icke måtte genomföras. Härtill kommer emellertid, fortsätter styrelsen, att en försäljning av byggnadstomter å förenämnda område, efter allt att döma, skulle utesluta möjligheten av en framtida utvidgning av det nuvarande hospitalsområdet. Detta begränsas nämligen i norr av landsväg och i söder av Storsjön, vadan all utvidgning i någon av dessa riktningar är omöjlig. Icke heller åt öster lär en utvidgning lämpligen kunna ske, då det höga värdet av den åt detta håll angränsande fastigheten Mariedal torde utgöra ett avsevärt hinder för statsförvärv av densamma, varförutom fastigheten i fråga för närvarande är föreslagen till inköp för Frösö kommuns räkning. Det återstår då allenast att tänka sig en eventuellt behövlig utvidgning av hospitalets område åt väster, det vill säga över inägora till det här ovan omförmälda hemmanet Mjälle nr 1. Enligt medicinalstyrelsens uppfattning är det synnerligen önskvärt, att möjligheten till utvidgning åt denna sida icke avstänges, enär förhållandena äro sådana, att en ökning av patientantalet å anstalten och därav påkallad utsträckning av anstaltens

byggnadsområde lätt kan tänkas framdeles bliva av omständigheterna påkallad. Därest emellertid den nu ifrågavarande tomtstyckningen och bebyggandet av hemmanet Mjälle nr 1 komma till stånd, måste hemmanets värde uppenbarligen bliva så väsentligt höjt, att ett förvärv av detsamma för statens räkning lärers få anses i hög grad försvårat eller kanske alldeles uteslutet. Jämväl ur denna synpunkt synes det medicinalstyrelsen av behovet påkallat, att den ifrågavarande ägostyckningen och bebyggandet icke sättas i verket.

Av ovan omförmälda skäl har medicinalstyrelsen föranlåtits att till behandling upptaga frågan om inköp för hospitalets räkning av lämplig del av förenämnda hemman ^{166/975} mantal Mjälle nr 1. Därvid har styrelsen funnit, att ett förvärv av inägoområdet till hemmanet skulle för hospitalet medföra ansemliga fördelar förutom den ovanberörda vinsten att förhindra områdets försäljning till byggnadstomter. Det till inköp ifrågasatta området är nämligen, på sätt två styrelsens skrivelse bilagda värderingsinstrument utvisa, försett med åtskilliga byggnader, vilka skulle komma anstalten väl till pass och medföra besparing av åtskillig eljest nödvändig nybyggnad därstädes. Sålunda finnas å området två bostadshus, innehållande det ena 5 rum och 2 kök och det andra 4 rum och 2 kök, ladugårds- och stallbyggnad med plats för fyra hästar och fem kor, två matbodar samt fem foderlador. Byggnaderna äro i sitt nuvarande skick värderade, av byggmästaren O. Mannberg i Östersund till 17,469 kronor och av kontrollanten vid hospitalsbyggnaderna, byggnadsingenjören P. J. K. Petersson till 13,250 kronor. Sistnämnda värde motsvarar, enligt vad Petersson intygat, hälften av vad byggnaderna skulle kosta som nyuppförda. Petersson har emellertid ansett behöfligt, att byggnaderna repareras för en kostnad av 3,630 kronor.

I detta sammanhang hänvisar medicinalstyrelsen till en från direktionen för Östersunds hospital till medicinalstyrelsen inkommen, med nu förevarande framställning till Kungl. Maj:t överlämnad skrivelse i ämnet, varuti meddelas, att, enligt vad direktionen hade sig bekant, behov av flera familjebostäder för hospitalspersonalen än de nu tillgängliga förefunnas samt att i de nämnda bostadshusen skulle erhållas, fränsett två rum för ogift betjäning samt två platser för patienter i familjevård, fyra familjebostadslägenheter. Direktionen påpekar därjämte, att, då hyresbidraget åt gift person, som icke kan erhålla bostad å hospital, utgår med 180 kronor per år, hospitalets årliga utgifter genom disponerandet av dessa fyra familjebostadslägenheter skulle minskas med 720 kronor.

I fråga om den vid hospitalet nu befintliga ladugårds- och stallbyggnaden anför medicinalstyrelsen, att den, enligt uttalande av 1906 års kommission rörande anläggning av ett hospital i något av de fyra nordligaste länen i riket, redan då befann sig i ett så förfallett skick, att den betecknades såsom oanvändbar. Av ekonomiska skäl uppsköt man emellertid tillsvidare uppförandet av erforderlig nybyggnad för nu ifrågavarande ändamål, och under anstaltens byggnadstid har man dragit sig fram med den befintliga stall- och ladugårdsbyggnaden. Samma byggnad användes fortfarande för den numera färdiga anstaltens behov. Medicinalstyrelsen anser emellertid, att detta förhållande icke längre kan fortgå, utan att det inom den allra närmaste framtiden otvivelaktigt bliver nödvändigt att förse hospitalet med nytt stall. Redan under loppet av år 1913 lät medicinalstyrelsen entreprenören för hospitalsbyggnaderna i Östersund avgiva anbud å uppförande av nytt stall för anstalten. Detta anbud slutade, enligt vad nu meddelas, å 14,335 kronor, och styrelsen anser föga sannolikt, att ett billigare eller ens så billigt anbud nu skall kunna erhållas. Skulle ett inköp av inägora till Mjälle gård för hospitalets räkning komma till stånd, kunde emellertid, anför styrelsen, hela kostnaden för nybyggnad av stall för hospitalet inbesparas, enär den ifrågavarande gårdens stall, som är nyinrett och i utmärkt skick, utan vidare skulle tillfredsställa anstaltens behov. Den besparing på omkring 14,000 kronor, som härigenom skulle vinnas, synes medicinalstyrelsen i hög grad beaktansvärd.

Medicinalstyrelsen åberopar tillika ett den 17 februari 1915 av Jämtlands läns hushållningssällskaps sekreterare och skattemästare, länsagronomen P. S. Hedlund utfärdat intyg av innehåll, att ifrågavarande till inköp föreslagna område, på grund av sitt ur produktionssynpunkt och för avsättning gynnsamma läge såsom jordbruks- och trädgårdsjord, bör hava ett värde av ungefär 1,000 kronor per hektar eller sammanlagt i runt tal således 15,000 kronor.

Medicinalstyrelsen meddelar vidare, att ägaren till området, grosshandlaren Haquin Lindgren, betingat sig en köpeskilling för detsamma av 21,000 kronor. Då detta pris med hänsyn till de ovan åberopade omständigheterna syns medicinalstyrelsen skäligt, har styrelsen be-myndigat direktionen för hospitalet att, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, med Lindgren avsluta kontrakt om inköp av området i fråga. I anledning härav har mellan hospitalsdirektionen och Lindgren den 3 februari 1915 avslutats köpekontrakt, vilket styrelsen bifogat sin framställning. Enligt av Lindgren gjort förbehåll gäller emellertid ifrågavarande kontrakt allenast under förutsättning, att god-

kännande av detsamma äger rum före innevarande års utgång. Längre än till nämnda tid vidhåller Lindgren icke heller sitt försäljningsanbud till det uppgivna priset.

I detta sammanhang framhåller medicinalstyrelsen, att å en styrelsens skrivelse bilagd, av förste lantmätaren A. O. Gislén den 8 februari 1915 över hemägorna till indragna militiebostället Öhnets gård och inägorna till skattehemmanet ^{166/975} mantal Mjälle nr 1 litt. Ba upprättad karta med litt. b betecknad, vid laga skifte inom Mjälle och Öhnets byar för delägarnas gemensamma behov undantagen såg- och upplagsplats med tillfartsvägar är belägen inom det till inköp föreslagna området. I nämnda sågplats äger Kungl. Maj:t och kronan andel för ^{2/13} mantal Mjälle nr 3 och ^{8/13} mantal Öhnet nr 1. Platsens och tillfartsvägarnas belägenhet torde emellertid enligt medicinalstyrelsens mening nödvändiggöra, att desamma till den del, de icke redan äro Kungl. Maj:t och kronan tillhöriga, förvärvas tillsammans med den kringliggande fastigheten. Då platsen emellertid besväras av ett stort antal i skifteslagens hemman fastställda inteckningar och ett partiellt dödande av dessa skulle erbjuda avsevärda svårigheter, synes det medicinalstyrelsen lämpligast, att ifrågavarande sågplats förvärvas genom expropriation. Som platsen på grund av ändrade naturförhållanden numera är tämligen värdelös, anser styrelsen, att en expropriation av densamma icke kommer att draga någon nämnvärd kostnad. Emellertid har Lindgren före avslutandet av nu föreliggande villkorliga köpeavtal angående hemmanet Mjälle nr 1 genom köpehandling den 6 december 1914 av ett flertal delägare i Mjälle och Öhnets byar tillhandlat sig deras andelar i meromnämnda sågplats för ett pris av 150 kronor och sedermera i ovannämnda villkorliga köpekontrakt den 3 februari 1915 överlåtitt samma andelar å Kungl. Maj:t och kronan. Denna anordning har, framhåller medicinalstyrelsen, uppenbarligen skett under den av såväl Lindgren som hospitalsdirektionen antagna förutsättningen, att de till Kungl. Maj:t och kronan sålunda överlåtna andelarna tillsammans utgjorde hela sågplatsen med undantag av de delar, till vilka Kungl. Maj:t och kronan redan vore ägare. Denna förutsättning har emellertid visat sig vara oriktig, i det att några få enskilda delägare i sågplatsen icke deltagit i den till Lindgren gjorda försäljningen. Under sådana förhållanden och då dessutom den ovan berörda svårigheten i fråga om dödandet av inteckningarna alltid kvarstår, synes det medicinalstyrelsen lämpligast, att staten, utan avseende å Lindgrens överlåtelseanbud å delar av sågplatsen, av Lindgren inköper allenast inägorna till hem-

manet ^{166/975} mantal Mjälle nr 1 samt att sågplatsen, till den del densamma icke redan äges av Kungl. Maj:t och kronan, förvärfvas genom expropriation.

Ägarna till sågplatsen i fråga äro förtecknade i hospitalsdirektionens ovannämnda skrivelse, vilken medicinalstyrelsen åberopar såsom utredning i sådant avseende, som omförmäles i § 1 av nådiga kungörelsen den 27 november 1845 angående vissa föreskrifter i anledning av vad om jords eller lägenhets avstående för allmänt behov är vordet förordnat.

Av det med Lindgren upprättade köpekontraktet jämte företett gravationsbevis framgår, att Lindgren försäljer ifrågavarande ^{166/975} mantal Mjälle nr 1 fritt från andra inteckningar än en den 20 december 1900 i ^{4/13} mantal Mjälle nr 1 beviljad inteckning, avseende rätt till väg för ägarna av lägenheten Sjöbacken nr 1. Hospitalsdirektionen har i sin förenämnda skrivelse meddelat, att å denna lägenhet, som utgöres av ett å hemmansdelens södra del invid Storsjön beläget, numera icke använt grus- och lertag, finnes uppförd endast en sommarbostad, varifrån förbindelsen med staden uppehålls huvudsakligen båtledes, och att lägenheten på grund av sin ringa omfattning icke torde komma att ytterligare bebyggas. Vid sådant förhållande och då hospitalet redan förut disponerar över ett fullt tillräckligt strandområde, har hospitalsdirektionen uttalat den mening, att berörda intecknings kvarstående samt den omständigheten, att strandrätt icke åtföljer den salubjudna fastigheten, icke innebära någon som helst olägenhet för hospitalet.

För egen del anser medicinalstyrelsen att, då ett undanröjande av nämnda nyttjanderättsinteckning icke är av någon avsevärd praktisk betydelse för hospitalet, nyttjanderättens kvarstående i fastigheten icke bör utgöra hinder för egendomens förvärfvande för statens räkning.

Under åberopande av vad sålunda anförts har medicinalstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte *dels* godkänna förenämnda, mellan direktionen för Östersunds hospital, å ena, samt Lindgren, å andra sidan, den 3 februari 1915 avslutade köpekontrakt, till den del detsamma avser det område av hemmanet ^{166/975} mantal Mjälle nr 1 litt. Ba i Frösö socken, som är begränsat i norr av landsvägen Östersund—Rödösundet, i väster av rågången mot hemmanet litt. C, i söder av lägenheten Sjöbacken nr 1 och i öster av Kungl. Maj:t och kronan tillhöriga ägor inom Mjälle och Öhnets byar, *dels* förordna om avstående för Östersunds hospitals behov av den i handlingarna omförmälda, vid laga skifte inom Mjälle och Öhnets byar för delägar-

nas gemensamma behov avsatta såg- och upplagsplats med tillfartsvägar, i den mån samma vägar falla inom området för den ovanberörda hemmansdelen ^{166/975} mantal Mjälle nr 1, dels ock ställa till förfogande för ovan angivna ändamål erforderliga medel.

Departement-
schefen.

Såsom av den förebragta utredningen framgår, föreligga planer att inom en nära framtid till byggnadstomter utnyttja ifrågavarande, invid hospitalets västra gräns liggande område. Med hänsyn till områdets dominerande läge i förhållande till hospitalsområdet vore detta utan tvivel ur flera synpunkter synnerligen oförmånligt för hospitalet. Härtill kommer områdets betydelse för möjligheten av hospitalets framtida utvidgning, som lämpligen icke kan äga rum åt annat än just detta håll. Såsom medicinalstyrelsen anfört, begränsas nämligen det till hospitalet upplåtna området i norr av allmän väg och i söder av Storsjön, vadan utvidgning åt sistnämnda två håll icke kan ifrågakomma. En utvidgning åt öster läser ej heller kunna ifrågasättas med hänsyn till det höga värdet å den på denna sida angränsande egendomen Mariedal. Det må nämnas, att, enligt uppgift av hospitalsdirektionen, för sistnämnda fastighet, utgörande något mer än 3 1/2 hektar, vid underhandlingar med Frösö kommun om inköp av fastigheten en köpeskillning av 60,000 kronor begärts. I fråga om önskvärdheten att äga tillgång till erforderligt område för en eventuell utvidgning av hospitalet må även framhållas, att de för hospitalet uppförda ekonomibyggnaderna, såsom kök med mera, äro beräknade för omkring 800 patienter, under det att hospitalet, då det bliver fullbordat, kan mottaga endast 560 patienter såsom maximum. Fördelarna för hospitalet av, att dess område utökas på nu föreslaget sätt, torde således vara påtagliga. Härtill kommer, att, på sätt av det ovan anförda framgår, förvärvet av de å ifrågavarande område belägna byggnaderna torde komma att medföra en avsevärd besparing för hospitalet, i det att därigenom en del eljest oavvisligen behövligen nybyggnad kan undvikas.

Den av Lindgren betingade köpeskillningen, 21,000 kronor, synes mig såväl med hänsyn till den förebragta utredningen om värdet av marken och byggnaderna som i betraktande av de minskade utgifter i de av medicinalstyrelsen angivna avseenden, som det ifrågasatta förvärvet skulle medföra för hospitalet, icke giva anledning till erinran. I nämnda belopp ingår emellertid icke kostnaden för inköp av de på vissa hemmansdelar belöpande andelar i den ovannämnda såg- och upplagsplatsen. Mot medicinalstyrelsens förslag om förvärvande av dessa andelar genom expropriation har jag icke något att invända; tillfartsvägarna till samfälligheten torde dock böra förvärvas endast i den mån

de falla inom *inägorna* till ¹⁶⁶/₉₇₅ mantal Mjälle nr 1. För att dödandet av de i samfälligheten fastställda inteckningarna, såsom medicinalstyrelsen tänkt sig, skall kunna ske på enklare sätt än eljest bleve fallet, lär expropriationen böra omfatta alla de ännu icke i kronans ägo varande andelarna av samfälligheten och således även de av Lindgren i förenämnda kontrakt upptagna. Frånsett de Lindgren tillhöriga andelarna, för vilka något ytterligare belopp än det i kontraktet i detta avseende upptagna, eller 150 kronor, ej torde böra beräknas, kan kostnaden för förvärvandet av återstoden av samfälligheten jämte tillfartsvägar, enligt uppgift från medicinalstyrelsen, förväntas komma att stanna inom ett belopp av 300 kronor.

Sammanlagt torde sålunda för förvärv av ifrågavarande hemmansdel jämte samfälligheten ett belopp av 21,300 kronor vara erforderligt. Då enligt från statskontoret lämnad uppgift sjätte huvudtitelns allmänna besparingar för närvarande uppgå till så avsevärt belopp som något över 300,000 kronor, synes det mig icke nödigt att hos riksdagen äska särskilt anslag för ändamålet, utan torde det erforderliga beloppet kunna utgå av nämnda besparingar. Hinder skulle i så fall icke möta för Kungl. Maj:t att utan därtill av riksdagen lämnat särskilt medgivande disponera beloppet redan under innevarande år. Enär det med Lindgren villkorligt upprättade köpeavtalet gäller allenast under förutsättning, att detsamma av Kungl. Maj:t godkännes före årets utgång, samt den betingade köpeskillingen enligt avtalet skall gäldas, så snart sådant godkännande lämnats, därest i fråga om hemmansdelens inteckningar stipulerade villkor då blivit fullgjorda, bör det erforderliga beloppet stå till disposition redan under år 1915.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av sjätte huvudtitelns allmänna besparingar ett belopp av högst 21,300 kronor må tagas i anspråk för förvärvande för Östersunds hospitals räkning av inägorna till ¹⁶⁶/₉₇₅ mantal Mjälle nr 1 litt. Ba i Frösö socken av Jämtlands län ävensom av de Kungl. Maj:t och kronan icke redan tillhöriga andelar i en vid laga skifte inom Mjälle och Öhnets byar för delägarnas gemensamma behov avsatt såg- och upplagsplats jämte tillfartsvägar, de sistnämnda i den mån de falla inom området för ovannämnda inägor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Carl Stålhammar.
